

Sisällys

Lyhenteet

XXVII

1	Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan	1
1.1	Säännösten tausta ja merkitys.....	1
1.2	Perättömän lausuman yleiset tunnusmerkit.....	2
1.2.1	Mitä tarkoitetaan "lausumalla"?.....	2
1.2.1.1	Suullinen vai kirjallinen esitys?.....	2
1.2.1.2	Lausuma aktiivisena toimintana tai salaamisena	4
1.2.1.3	Lausumaa koskevien menettelysäännösten merkitys	6
1.2.2	Milloin lausuma on perätön?	8
1.2.3	Annetun tai salatun tiedon merkityksellisyys.....	10
1.2.4	Kuultavan etukäteisinformoinnin tai sen laiminlyönnin merkitys.....	12
1.2.5	Syyksiluettavuus perättömässä lausumassa	13
1.2.6	RL 15:13:n rajoitussäännös	15
1.3	Perätön lausuma tuomioistuimessa.....	20
1.3.1	Rikoksen "tekopaikka"	20
1.3.2	Tekijöinä kysymykseen tulevat henkilöt	22
1.3.2.1	Todistaja ja asiantuntija.....	22
1.3.2.2	Muu kuultava henkilö.....	27
1.3.3	Perätön lausuma asianomaisen olematta henkilökohtaisesti läsnä tuomioistuimessa.....	28
1.4	Törkeä perätön lausuma tuomioistuimessa.....	29
1.4.1	Suhde perustunnusmerkistöön	29
1.4.2	Virheellisen ratkaisun vaara kvalifointiperusteena.....	29
1.4.3	Seikan erityinen merkityksellisyys ja teon erityinen suunnitelmallisuus kvalifointiperusteina.....	32

1.5	Perätön lausuma viranomaismenettelyssä	34
1.5.1	Rikoksen suhde perättömään lausumaan tuomioistuimessa	34
1.5.2	Kysymyksen tulevat tekijät ja viranomaismenettelyt...	34
1.6	Tuottamuksellinen perätön lausuma	38
1.7	Toisen lausumaan vaikuttaminen ja sen yrittäminen	39
1.7.1	Säännösten yhteys todistajansuojeluun	39
1.7.2	Yritetty yllytys perättömään lausumaan	40
1.7.3	Oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen	42
1.7.3.1	Väkivalta ja uhkaus ennen lausunnon antamista tai sen aikana	42
1.7.3.2	Kosto lausunnon vuoksi	45
1.8	Todistusaineiston vääristeleminen rikokset	47
1.8.1	Tuomioistuimessa tai esitutkinnassa tarpeellisen todisteen vääristäminen	47
1.8.2	Tekijältä edellytettävä vahingoittamistarkoitus	49
1.8.3	Perättömän tai vääristellyn todisteen käytettäväksi antaminen ja käyttäminen	52
1.8.4	Törkeä todistusaineiston vääristeleminen	54
1.9	Väärä ilmianto	55
1.9.1	Väärä ilmianto oikeudenkäyttöön ja yksityiseen henkilöön kohdistuvana rikoksena	55
1.9.2	Väärän tiedon antaminen	57
1.9.3	Väärällä ilmiannolla aiheutettava vaara	60
1.9.4	Ilmiantajalta edellytettävä tahallisuus	63
1.10	Rikoksentekijän suojeleminen	65
1.10.1	Rikoksentekijän suojelemisen suhde avunantoon	65
1.10.2	Rangaistavat suojelemisteot	66

2 Rikokset viranomaisia vastaan **71**

2.1	RL 16 luvun systematiikka ja tutkimuksessa tarkasteltavat säännökset	71
2.2	Virkamiehen vastustamista koskevat säännökset	73
2.2.1	E erityissäännösten tarve ja niiden kannalta keskeiset käsitteet	73

2.2.1.1	Virkamiehen vastustamista koskevien säännösten henkilöllinen ulottuvuus	73
2.2.1.2	Virkamiehen vastustamista koskevissa säännöksissä tarkoitettu virkatoimi.....	77
2.2.2	Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.....	81
2.2.2.1	Pakottaminen virkatoimen tekemiseen tai tekemättä jättämiseen	81
2.2.2.2	Muu väkivallan käyttäminen tai sillä uhkaaminen virkatoimen johdosta	88
2.2.2.3	Väkivallan käyttäminen kostoksi virkatoimesta .	89
2.2.2.4	Syyksiluettavuus ja kilpailu.....	91
2.2.3	Virkamiehen vastustaminen	93
2.2.4	Haitanteko virkamiehelle.....	94
2.2.4.1	Haitanteon suhde väkivallan käyttämiseen ja sillä uhkaamiseen	94
2.2.4.2	Haitanteon vaikutus virkatoimeen	99
2.2.4.3	Haitanteon suhde vangin karkaamiseen	100
2.3	Väärin tietojen antaminen viranomaisille	101
2.3.1	Väärän henkilötiedon antaminen	101
2.3.2	Sakkovilppi.....	105
2.3.3	Rekisterimerkintärikos.....	108
2.3.3.1	Väärän tiedon antaminen	108
2.3.3.2	Väärän tiedon hyväksikäyttö	112

3 Seksuaalirikokset 115

3.1	Yleistä.....	115
3.2	Seksi ja moraali	117
3.3	Seksuaalirikossäännösten kehitys.....	117
3.3.1	Vuoden 1889 rikoslaki.....	117
3.3.2	Muutoksia 1900-luvun alkupuoliskolla.....	119
3.3.3	Vuoden 1971 RL 20 luvun kokonaisuudistus	119
3.3.4	RL 20 luku 1990-luvulta nykypäivään.....	121
3.4	Kriminalisointiperiaatteet ja oikeushyvät sekä perus- ja ihmisoikeudet.....	122

3.5	RL 20 luvun säännökset.....	124
3.5.1	Sukupuoliyhteys ja seksuaalinen teko	124
3.5.2	RL 20 luvun rangaistussäännösten perusjaottelu	133
3.5.3	Pakottamisrikokset	134
3.5.3.1	Raiskaus.....	134
3.5.3.2	Törkeä raiskaus	143
3.5.3.3	Pakottaminen seksuaaliseen tekoon.....	149
3.5.4	Hyväksikäyttörikokset.....	151
3.5.4.1	Yleistä.....	151
3.5.4.2	Seksuaalinen hyväksikäyttö	152
3.5.4.3	Seksuaalinen ahdistelu.....	158
3.5.4.4	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.....	160
3.5.4.5	Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.....	170
3.5.4.6	Rajoitussäännös.....	173
3.5.4.7	Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin.....	174
3.5.4.8	Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen.....	180
3.5.5	Taloudelliset hyväksikäyttörikokset.....	181
3.5.5.1	Yleistä.....	181
3.5.5.2	Seksuaalipalvelujen ostaminen.....	182
3.5.5.3	Paritus	186
3.5.5.4	Törkeä paritus.....	191
3.5.6	Syyteoikeus, vanhentuminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu.....	193
3.6	Eräitä yleisiä kysymyksiä.....	194
3.6.1	Tahallisuus	194
3.6.2	Yritys	197
3.6.3	Rikosten yhtymistä koskevia kysymyksiä	200

4 Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset 203

4.1	Johdanto.....	203
4.1.1	Yleistä	203
4.1.2	Tilastotietoja henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista	204

4.1.3	Henki ja terveys oikeushyvinä.....	206
4.1.4	RL 21 luvun kehityksestä.....	207
4.1.4.1	Rikoslaki 1889.....	207
4.1.4.2	Vuoden 1969 uudistus.....	208
4.1.4.3	Vuoden 1995 uudistus.....	210
4.2	Tahalliset henkirikokset.....	212
4.2.1	Tappo.....	212
4.2.1.1	Rikoksen kohde.....	212
4.2.1.2	Tappaminen	213
4.2.1.3	Oikeudenvastaisuus.....	218
4.2.1.4	Tahallisuus.....	219
4.2.2	Murha.....	223
4.2.2.1	Vakaa harkinta	223
4.2.2.2	Eriyisen raaka tai julma tekotapa	231
4.2.2.3	Vakava yleinen vaara	237
4.2.2.4	Virkamiesperuste.....	241
4.2.2.5	Kokonaistörkeysvaatimus	243
4.2.3	Surma.....	246
4.2.4	Lapsensurma	251
4.3	Pahoinpitelyrikokset.....	252
4.3.1	Pahoinpitely.....	252
4.3.1.1	Ruumiillisen väkivallan tekeminen	252
4.3.1.2	Seuraustunnusmerkit.....	252
4.3.2	Törkeä pahoinpitely.....	254
4.3.2.1	Kvalifiointiperusteet.....	255
4.3.2.2	Kokonaistörkeys.....	260
4.3.3	Lievä pahoinpitely.....	261
4.3.4	Pahoinpitelyrikokset ja vastuuvapaus.....	262
4.3.4.1	Yleistä.....	262
4.3.4.2	Kulttuuri ja rikosoikeus	264
4.4	Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu.....	266
4.5	Tuottamukselliset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset	273
4.5.1	Yleistä	273

4.5.2	Huolimattomuus	273
4.5.2.1	Huolimaton menettely.....	273
4.5.2.2	Subjektiivinen huolimattomuus.....	277
4.5.2.3	Huolimattomuus, törkeä huolimattomuus ja lievä huolimattomuus.....	277
4.5.3	Aiheuttaminen.....	279
4.5.4	Laiminlyöntivastuusta	282
4.5.5	Kuolemantuottamus ja törkeä kuolemantuottamus	286
4.5.6	Vammantuottamus ja törkeä vammantuottamus.....	287
4.6	Hengen ja terveyden vaarantaminen	289
4.6.1	Vaaran aiheuttaminen.....	289
4.6.2	Heitteillepano	295
4.6.3	Pelastustoimen laiminlyönti	297
4.6.4	Tappeluun osallistuminen.....	299
4.7	Syyteoikeus.....	300

5 Liikenne rikokset 303

5.1	Käsiteltävien rikostyyppien rajausta ja käsittelyn painopisteet.	303
5.2	Vaarantamisrikosten soveltamisala	305
5.2.1	Suojeltava oikeushyvä.....	305
5.2.2	Voidaanko säännöksiä soveltaa ulkomailla tehtyihin liikenne rikoksiin?	306
5.2.3	Tekopaikka soveltamisalan rajaajana.....	306
5.2.4	Liikenne rikosten tekijäpiiri tieliikenteessä.....	308
5.2.5	Tekijä vesiliikenteessä.....	311
5.3	Huolellisen toimijan malli	312
5.3.1	Liikennesäännöt huolellisen toiminnan mittapuuna	312
5.3.2	Sallittu säännöistä poikkeaminen.....	314
5.3.3	Erityistietämys ja erityisosaaminen.....	316
5.4	Liikenneturvallisuuden vaarantamisen tyyppitapaukset	316
5.4.1	Ennakoitavuus	316
5.4.2	Väistämisvelvollisuuden laiminlyönti.....	318
5.4.3	Liiallinen ajonopeus	324

5.4.4	Laiminlyönti osoittaa aikeistaan ajoissa muille tienkäyttäjille.....	326
5.4.5	Huolimattomuus kevyttä liikennettä kohtaan	327
5.4.6	Huolimatonta kohtaaminen tai ohittaminen	330
5.4.7	Huolimatonta peruuttaminen, ajoneuvon kääntäminen ja "siirtäminen sivusuunnassa"	332
5.4.8	Huolimatonta pysäyttäminen ja pysäköinti.....	333
5.4.9	Riittämätön etäisyys edellä ajavaan	335
5.4.10	Huolimatonta ajoneuvon kuormaaminen.....	336
5.4.11	Kevyen liikenteen huolimattomuus.....	336
5.4.12	Huolellisuus vesiliikenteessä	338
5.5	Vaarantaminen	340
5.5.1	Abstraktinen vaara	340
5.5.2	Vakava vaara	341
5.5.3	Vähäinen vaaran korottaminen	343
5.5.4	Vaaran vähentäminen	344
5.6	Törkeä vaarantaminen ja törkeä huolimattomuus	344
5.6.1	Törkeän vaarantamisen kriteerit tieliikenteessä	344
5.6.2	Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus	346
5.6.3	Törkeä vaarantaminen vesiliikenteessä	349
5.7	Tekijän toisin toimimisen mahdollisuus vaarantamisrikoksissa	351
5.8	Rattijuopumus ja törkeä rattijuopumus	353
5.8.1	Rattijuopumuksen tunnusmerkistö	353
5.8.2	Moottorikäyttöisen ajoneuvon tahallinen kuljettaminen.....	353
5.8.3	Alkoholin ja huumaavan aineen nauttiminen	357
5.8.4	Tahallisuus	359
5.8.5	Törkeä rattijuopumus.....	361
5.9	Vesiliikennejuopumus	363

6 Yksityisyys, rauha, kunnia ja vapaus 367

6.1	Kotirauhan rikkominen.....	367
6.2	Kotirauhan rikkomissäännösten historiaa	367

6.3	Voimassa oleva RL 24:1	370
6.3.1	Yleistä	370
6.3.2	Ketä kotirauha suojaa?.....	372
6.3.3	Tunkeutuminen kotirauhan suojaamaan paikkaan	373
6.3.4	Oikeudettomuus.....	374
6.3.5	Häiritseminen kotirauharikoksena	376
6.3.6	Hätävarjelu	378
6.3.7	Tahallisuus	379
6.3.8	Osallisuus ja yritys.....	379
6.3.9	Kotirauhaan liittyviä konkurrenssikysymyksiä.....	380
6.3.10	Viestintärauhan rikkominen	381
6.3.10.1	Historiallista taustaa.....	381
6.3.10.2	Voimassa oleva oikeus.....	382
6.4	Törkeä kotirauhan rikkominen.....	384
6.5	Julkisrauhan rikkominen.....	386
6.5.1	Historiallista taustaa	387
6.5.2	Voimassa oleva RL 24:3	389
6.5.3	Julkisrauhan suojaama paikka	389
6.5.4	Toimivaltuuksia	392
6.5.5	Oikeudettomuus.....	394
6.5.6	Tahallisuus	395
6.5.7	Konkurrenssikysymyksiä.....	395
6.5.8	Vähäinen julkisrauhan rikkominen	396
6.6	Törkeä julkisrauhan rikkominen	396
6.7	Salakuuntelu ja salakatselu	397
6.7.1	Historiallista taustaa	398
6.7.2	Salakuuntelu	400
6.7.2.1	Yleistä	400
6.7.2.2	Salakuuntelun ja viestintäsalaisuuden loukkauksen perusero	401
6.7.2.3	Salakuuntelusuoja kotirauhan piirissä	402
6.7.2.4	Salakuuntelusuoja kotirauhan piirin ulkopuolella	404
6.7.2.5	Salakuuntelun yritys	407

6.7.3	Salakatselu	407
6.7.3.1	Yleistä.....	407
6.7.3.2	Salakatselusuoja kotirauhan piirissä	409
6.7.3.3	Salakatselusuoja julkisrauhan piirissä	411
6.7.3.4	Salakatselun yritys.....	415
6.7.3.5	Salakuuntelun ja salakatselun valmistelu	415
6.8	Kameravalvonnan rikosoikeudellinen sääntely	416
6.8.1	Yleistä	416
6.8.2	Kameravalvonta, henkilötietojen käsittely ja työelämän tietosuoja	417
6.8.3	Salakatselun ja YksTL:n rangaistussäännöksen suhde ..	423
6.8.4	Suostumuksen merkitys	424
6.8.5	Vastuun kohdentaminen.....	425
6.8.6	Salakuuntelu ja YksTL:n mukainen kameravalvonta.....	426
6.8.7	Salakuuntelua ja salakatselua koskevia kilpailu- sääntelyjä	427
6.9	Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen	428
6.9.1	Yleistä	428
6.9.2	Toisen yksityiselämää koskeva tieto.....	430
6.9.3	Tiedon sisältö ja tunnistettavuus.....	431
6.9.4	Oikeudettomuuden vaatimus.....	432
6.9.5	Vaarantamistunnusmerkistö.....	433
6.9.6	Yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemistä koskeva poikkeussääntely.....	434
6.9.7	Yleiseltä kannalta merkittävän asian käsitteleminen	437
6.9.8	Törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen...	440
6.9.9	Tahallisuus	441
6.9.10	Kilpailusääntelyä	442
6.10	Kunnianloukkaus	443
6.10.1	Historiaa	443
6.10.2	Vuoden 2000 uudistus ja vuoden 2013 tarkistus.....	448
6.10.3	Voimassa oleva kunnianloukkaussääntely	450
6.10.3.1	Yleistä.....	450
6.10.3.2	Kunnianloukkauksen kohde.....	451

6.10.3.3	Kunnianloukkaus esittämällä valheellinen tieto tai vihjaus	452
6.10.3.4	Kunnianloukkaus toista halventamalla	454
6.10.3.5	Valheellinen tieto tai vihjaus kuolleesta henkilöstä	456
6.10.3.6	Rangaistusvastuun rajoittaminen	456
6.10.3.7	Kunnianloukkaustahallisuus	459
6.10.3.8	Törkeä kunnianloukkaus	460
6.11	RL 24 luvun rikosten syyteoikeuden järjestely	461
6.12	Vapauteen kohdistuvista rikoksista	462
6.12.1	Yleistä	462
6.12.2	Vapaudenriistorikokset.....	464
6.12.2.1	Vapaudenriisto.....	464
6.12.2.2	Törkeä vapaudenriisto.....	467
6.12.2.3	Tuottamuksellinen vapaudenriisto.....	468
6.12.2.4	Panttivangin ottaminen	471
6.12.2.5	Panttivangin ottamisen valmistelu	472
6.12.3	Ihmiskaupparikokset.....	474
6.12.4	Adoptioon liittyvät rikokset.....	482
6.12.5	Lapsen omavaltainen huostaanotto ja lapsikaappaus... ..	482
6.12.6	Pakottaminen.....	485
6.12.7	Laiton uhkaus	489
6.12.8	Vainoaminen	493

7 Omaisuus- ja varallisuusrikokset 497

7.1	Varkaus ja moottorikulkuneuvon käyttövarkaus.....	497
7.1.1	Teon kohde: toisen hallussa oleva irtain omaisuus.....	497
7.1.2	Tyypilliset tekotavat.....	500
7.1.3	Varkauden ja sen yrityksen rajanveto.....	502
7.1.4	Yritys, yrityksestä luopuminen ja tehokas katuminen....	503
7.1.5	Vähäiset tekomuodot.....	507
7.1.6	Törkeät tekomuodot.....	509
7.1.6.1	Törkeä varkaus	509
7.1.6.2	Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus... ..	515

7.2	Kavallus.....	517
7.2.1	Kavallusrikoksen historian pääpiirteet.....	517
7.2.2	Kavalluksen perustunnusmerkistö	521
7.2.3	Esinekavallus.....	523
7.2.3.1	Tyypitapauksia	523
7.2.3.2	Tahallisuus.....	526
7.2.3.3	Suostumus.....	527
7.2.3.4	Yritys.....	528
7.2.3.5	Hyötymistarkoituksen merkitys.....	528
7.2.4	Saatavan kavallus.....	528
7.2.5	Törkeä kavallus	532
7.2.6	Lievä kavallus.....	535
7.2.7	Kavallusrikoksen syyteoikeuden järjestely	537
7.3	Vahingontekorikokset	537
7.3.1	Säännösten tausta.....	537
7.3.2	Vahingonteko.....	539
7.3.2.1	Vahingonteon kohde	539
7.3.2.2	Vahingonteon tekotavat	541
7.3.3	Törkeä vahingonteko	544
7.3.4	Lievä vahingonteko	546
7.3.5	Datavahingonteko	547
7.3.5.1	Datavahingonteon kohde	547
7.3.5.2	Datavahingonteon tekotavat	548
7.3.6	Törkeä datavahingonteko	550
7.3.7	Lievä datavahingonteko.....	552
7.3.8	Vahingontekorikosten syyksiluettavuusvaatimus	552
7.3.9	Konkurrenssikysymyksiä.....	553
7.3.9.1	Vahingontekorikossäännösten toissijaisuus....	553
7.3.9.2	Vahingontekorikosten suhde todistus- kappaleiden vahingoittamiseen.....	553
7.3.9.3	Varkausrikosten yhteydessä aiheutetut vahingot.....	554
7.3.9.4	Vahingontekorikosten suhde eräisiin rauharikoksiin.....	555

7.3.9.5	Vahingontekorikosten suhde eräisiin yleisvaarallisiin rikoksiin	557
7.3.9.6	Vahingontekorikosten suhde eräisiin tieto- ja viestintärikoksiin	558
7.3.9.7	Muita konkurrenssitapauksia	560
7.3.10	Syyteoikeus, toimenpiteistä luopuminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu vahingontekorikoksissa sekä määritelmäsäännös.....	561
7.4	Ryöstö	563
7.4.1	Ryöstörikoksen historiaa	564
7.4.2	Voimassa oleva ryöstösäännös.....	568
7.4.3	Ryöstön perusmuoto (RL 31:1.1:n 1 kohta).....	569
7.4.3.1	Ryöstö omaisuusrikoksena	569
7.4.3.2	Henkilöön kohdistuva väkivalta tai sillä välittömästi uhkaaminen.....	571
7.4.4	Ryöstöntapainen kiristys	576
7.4.5	Ryöstöntapainen varkaus	578
7.4.6	Ryöstön muu kuin vakava tekomuoto	580
7.4.7	Tahallisuus- ja osallisuusopin kysymyksiä.....	582
7.4.7.1	Tahallisuus.....	582
7.4.7.2	Rikoskumppanuus.....	584
7.4.7.3	Avunanto.....	586
7.4.7.4	Yllytys.....	587
7.4.8	Konkurrenssikysymyksiä	587
7.4.9	Ryöstön yritys	588
7.4.10	Törkeä ryöstö.....	590
7.4.11	Törkeän ryöstön valmistelu.....	595
7.5	Kiristys.....	596
7.5.1	Kiristysrikoksen lyhyt historia	596
7.5.2	Kiristyssäännöksen keskeiset tulkintakysymykset	597
7.5.3	Kiristysuhkauksen sisältö.....	598
7.5.4	Uhkauksen ja taloudellisesta edusta luopumisen välinen syy-yhteys.....	600
7.5.6	Taloudellisen edun tarkempi luonne	601
7.5.7	Kiristyksen yritys.....	603

7.5.8	Kiristystahallisuus.....	605
7.5.9	Kiristuksen suhde muihin rangaistussäännöksiin	606
7.5.10	Törkeä kiristys	607
7.6	Kätkemisrikos	611
7.6.1	Yleistä	611
7.6.2	Kätkemisrikossäännöksen tavoite	611
7.6.3	Esirikos	612
7.6.4	Tahallisuus	613
7.7	Väärennys.....	614
7.7.1	Yleistä	614
7.7.2	Teon kohde.....	615
7.7.2.1	Yleistä.....	615
7.7.2.2	Väärä tai väärennetty todistuskappale	617
7.7.3	Tekotavat.....	620
7.7.3.1	Valmistaminen	620
7.7.3.2	Väärentäminen	621
7.7.3.3	Käyttäminen	623
7.7.4	Yrityksen rangaistavuus.....	624
7.7.5	Tahallisuus	625
7.7.6	Törkeysarvostelu.....	626
7.8	Petos	629
7.8.1	Yleistä	629
7.8.2	Erehdyttäminen	630
7.8.2.1	Yleistä.....	630
7.8.2.2	Maksukyky ja -halu	631
7.8.2.3	Pitkäkestoiset liikesuhteet.....	633
7.8.3	Erehdys	636
7.8.3.1	Yleistä.....	636
7.8.3.2	Erehdyksen hyväksikäyttäminen	638
7.8.3.3	Asianomistajan oma myötävaikutus	639
7.8.4	Taloudellinen vahinko.....	643
7.8.5	Tahallisuus	650
7.8.6	Yritysoppi	652
7.8.7	Törkeysarvostelu.....	654

7.9	Maksuvälinepetos	656
7.9.1	Yleistä	656
7.9.2	Tekotavat	658
7.9.2.1	Anastusluonteinen maksuvälinepetos.....	658
7.9.2.2	Asiakassuhteen väärinkäyttö	659
7.9.3	Teon täyttyminen	660

8 Talousrikokset 663

8.1	Veropetos	663
8.1.1	Johdanto.....	663
8.1.2	Tekotavat	665
8.1.2.1	Väärän tiedon antaminen.....	665
8.1.2.2	Salaaminen	668
8.1.2.3	Passiivinen veropetos.....	670
8.1.3	Teon täyttyminen.....	673
8.1.3.1	Yleistä	673
8.1.3.2	Yrityksen rinnastaminen täytettyyn tekoon	674
8.1.4	Tekijä	676
8.1.5	Tahallisuus	677
8.1.6	Yksiköinti.....	682
8.1.7	Törkeysarvostelu.....	683
8.2	Verorikkomus.....	685
8.2.1	Johdanto	685
8.2.2	Maksukyvyttömyys	685
8.2.3	Hyötymistarkoitus ja muu syy kuin maksukyvyttömyys	686
8.3	Kirjanpitorikokset	688
8.3.1	Kirjanpitorikossäännösten tavoite	688
8.3.2	Tekijä ja vastuun kohdentaminen	690
8.3.2.1	Yleistä.....	690
8.3.2.2	Liike- ja ammattitoiminnan harjoittaminen ...	690
8.3.2.3	Vastuun kohdentaminen	692
8.3.3	Kirjanpitorikoksen tekotavat	698
8.3.3.1	Liiketapahtumien kirjaamisen tai tilinpäätöksen laatimisen laiminlyönti	698

8.3.3.2	Väärien tai harhaanjohtavien tietojen merkitseminen kirjanpitoon	700
8.3.3.3	Kirjanpitoaineiston hävittäminen, kätkeminen tai vahingoittaminen	703
8.3.3.4	Seuraustunnusmerkki	705
8.3.4	Tahallisuus	706
8.3.4.1	Yleistä	706
8.3.4.2	Rajanveto	706
8.3.5	Yksiköinti	707
8.3.6	Törkeä kirjanpitorikos	708
8.4	Yrityssalaisuusrikokset	711
8.4.1	Säännösten taustaa	711
8.4.2	Liikesalaisuuden käsite	713
8.4.2.1	Liikesalaisuuden käsitteen suhde eräisiin lähikäsitteisiin	713
8.4.2.2	Liikesalaisuuden yleiset tunnusmerkit	717
8.4.2.3	Esimerkkejä liikesalaisuuksista	723
8.4.2.4	Liikesalaisuuden suhde ammattitaitoon	725
8.4.3	Yritysvakoilu	727
8.4.3.1	Yritysvakoilun tekijöinä kysymykseen tulevat henkilöt	727
8.4.3.2	Liikesalaisuustiedon rangaistavat hankkimistavat	729
8.4.3.3	Liikesalaisuuden hankkimisen oikeudet- tomuus ja sen suhde tarkoitukseen oikeudet- tomasti ilmaista tai käyttää liikesalaisuutta	735
8.4.4	Yrityssalaisuuden rikkominen	742
8.4.4.1	Liikesalaisuuden ilmaiseminen ja käyttäminen sekä niiden yritys	742
8.4.4.2	Hyötymis-, hyödyttämis- tai vahingoittamis- tarkoitus	747
8.4.4.3	Teon oikeudettomuus	749
8.4.4.4	Yrityssalaisuuden rikkomisen tekijäpiiri	751
8.4.4.5	Yrityssalaisuuden rikkomistunnusmerkistön ajallinen ulottuvuus	754

8.4.5	Yrityssalaisuuden väärinkäyttö.....	757
8.4.5.1	Yrityssalaisuuden väärinkäytön esirikokset.....	757
8.4.5.2	Yrityssalaisuuden väärinkäyttörikoksen tekijän tietoisuus esirikoksesta	761
8.4.5.3	Käyttäminen elinkeinotoiminnassa ja ilmaiseminen	762
8.4.5.4	Yrityssalaisuuden väärinkäytön suhde esirikoksiin	763
8.5	Elinkeinoelämän lahjusrikokset.....	765
8.5.1	Elinkeinoelämän lahjusrikossääntelyn kehitysvaiheista	765
8.5.2	Lahjominen elinkeinotoiminnassa	769
8.5.2.1	Lahjomisen tekotavat.....	769
8.5.2.2	Lahjuksen yhteys saajan toimeen tai tehtävään	770
8.5.2.3	Lahjomisen ja sen kohdehenkilön toiminnan välinen ajallinen suhde.....	774
8.5.2.4	Lahjomisen osapuolina kysymykseen tulevat henkilöt.....	776
8.5.3	Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa.....	780
8.5.4	Elinkeinoelämän lahjusrikosten törkeät tekemuodot.....	782
8.6	Rahanpesu	783
8.6.1	Johdanto.....	783
8.6.2	Esirikos ja sen yksilöitävyys	784
8.6.3	Tekotavat.....	787
8.6.4	Tahallisuus	789
8.6.5	Törkeä rahanpesu.....	791
8.6.6	Itsepesun rangaistavuus	793
8.7	Luottamusaseman väärinkäyttö	794
8.7.1	Yleistä	794
8.7.2	Tekijäpiiri	795
8.7.3	Tekotavat.....	797
8.7.3.1	Oikeudettomaan toimeen ryhtyminen	797
8.7.3.2	Tehtävien laiminlyönti	799
8.7.4	Seuraus	800

8.7.5	Tahallisuus	803
8.7.5.1	Seuraus- ja olosuhdetahallisuus.....	803
8.7.5.2	Erehdys.....	803
8.7.6	Vanhentuminen	805
8.8	Velallisen epärehellisyys	806
8.8.1	Johdanto.....	806
8.8.2	Maksukyvyttömyys.....	807
8.8.2.1	Yleistä	807
8.8.2.2	Taloudellinen kriisitila ja sen kehittyminen maksukyvyttömyydeksi.....	808
8.8.2.3	Maksukyvyttömyyden oleellinen pahentaminen.....	812
8.8.3	Tekotavat.....	813
8.8.3.1	Omaisuuuden hävittäminen	813
8.8.3.2	Omaisuuuden lahjoittaminen tai muu luovuttaminen ilman hyväksyttävää syytä	816
8.8.3.3	Velvoitteiden perusteeton lisääminen	825
8.8.4	Tekijä	826
8.8.4.1	Tosiasiallinen toimija	826
8.8.4.2	Velalliskäsitteen määrittely.....	829
8.8.5	Tahallisuus	831
8.9	Velallisen petos	832
8.9.1	Johdanto.....	832
8.9.2	Itsekriminointisuoja	833
8.9.2.1	Velalliskäsitteen määrittely.....	833
8.9.2.2	Ulosottomenettelyn erityispiirteet.....	835
8.9.2.3	Konkurssimenettelyn erityispiirteet.....	837
8.9.3	Konkurssimenettely.....	839
8.9.3.1	Yleistä.....	839
8.9.3.2	Tietojen oikaiseminen	841
8.9.4	Ulosottomenettely	842
8.9.5	Yksityishenkilön velkajärjestely	845
8.9.5.1	Käsitteen määrittely.....	845
8.9.5.2	Salaaminen maksuohjelman aikana	846

8.9.6	Yrityssaneeraus	851
8.9.7	Tahallisuus	852
8.10	Arvopaperimarkkinarikokset	853
8.10.1	Johdanto.....	853
8.10.2	Arvopaperimarkkinarikosten soveltamisesta	854
8.10.3	Sisäpiirintiedon väärinkäyttö	856

9 Virkarikokset 865

9.1	Virkarikossäännösten uudistukset 1990-luvulta alkaen.....	865
9.2	Virkamiehiä koskevien rikoslain säännösten henkilöllinen ulottuvuus	868
9.2.1	Määritelmät	868
9.2.2	Virkarikossäännösten ulottuminen määriteltyihin henkilöryhmiin.....	875
9.2.3	Muiden henkilöiden rinnastaminen virkamiehiin rikoksen kohteina.....	877
9.3	Lahjusrikokset	878
9.3.1	Yleistä lahjusrikoksista.....	878
9.3.2	Mikä on lahjus?	880
9.3.3	Ominaisuudet, jotka tekevät edusta kielletyn	882
9.3.4	Yhteys toimintaan palvelussuhteessa.....	884
9.3.4.1	Yhteysvaatimus tosiasioita koskevana näyttökysymyksenä	884
9.3.4.2	Jälkikäteisen lahjomisen rangaistavuus	886
9.3.5	Lahjusrikosten tekotavat	888
9.3.6	Lahjusrikosten törkeät tekomuodot	891
9.3.7	Lahjusrikkomus.....	894
9.3.7.1	Lahjusrikkomuksen suhde lahjuksen ottamiseen	894
9.3.7.2	Kenen näkökulmasta mahdollista luottamuksen heikentymistä on tarkasteltava?.....	900
9.3.8	Lahjusrikosten syyksiluettavuusvaatimus.....	901
9.3.9	Lahjusrikoksiin liittyvä menettämisseuraamus	903

9.4	Virkasalaisuuden rikkomisrikokset	905
9.4.1	Julkisuus ja sen rajoittaminen	905
9.4.1.1	Julkisuusperiaate.....	905
9.4.1.2	Julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistus.....	906
9.4.2	Virkasalaisuuden rikkominen.....	907
9.4.2.1	RL 40:5:n merkitys julkistamisrajoitusten ulottuvuuden kannalta.....	907
9.4.2.2	Asiakirjan tai tiedon paljastaminen ja hyödyksi tai vahingoksi käyttäminen	910
9.4.2.3	Tahallinen ja tuottamuksellinen menettely	913
9.5	Virka-aseman väärinkäyttämisrikokset.....	914
9.5.1	Virka-aseman väärinkäyttäminen hyötymis-, hyödyttämis- tai vahingoittamistarkoituksessa	914
9.5.1.1	Hyöty, haitta ja vahinko.....	914
9.5.1.2	Virkavelvollisuuksien perustuminen säännöksiin tai määräyksiin.....	916
9.5.1.3	Säännösten tai määräysten noudatettavuus virkatoiminnassa	919
9.5.1.4	Osallistuminen päätöksentekoon tai sen valmisteluun.....	923
9.5.1.5	Julkisen vallan käyttäminen muissa virkatehtävissä.....	926
9.5.2	Virka-aseman väärinkäyttäminen virkamiehen käsky- vallassa tai valvonnassa olevaan henkilöön nähden	926
9.5.3	Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen.....	928
9.6	Muu tahallinen ja tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen	930
9.6.1	Yleisluonteisten virkarikossäännösten tarpeellisuus	930
9.6.2	Virkavelvollisuuden tahallisen ja tuottamuksellisen rikkomisen suhde virka-aseman väärinkäyttämiseen ...	932
9.6.3	RL 40:9:n ja 10:n suhde muihin rikostunnus- merkistöihin	935
9.6.4	Yleisluonteisten virkarikosten syyksiluettavuuteen perustuva ero.....	940
9.6.5	Vähäisten tekojen rankaisemattomuus.....	945

10 Huumausainerikokset, lääkerikos, dopingrikokset ja alkoholirikokset 949

10.1 Suojeltava oikeushyvä ja kriminalisointien oikeuspoliittinen perusta	949
10.1.1 Huumausaineet, lääkkeit ja dopingaineet	949
10.1.2 Alkoholi	951
10.2 Suomessa kielletyt huumausaineet	954
10.3 Huumausainerikoksen perusmuoto	959
10.3.1 Huumausaineen viljely ja valmistaminen	959
10.3.2 Huumausaineen salakuljetus	960
10.3.3 Huumausaineen levittäminen ja muu luovuttaminen ...	965
10.3.4 Huumausaineen hallussapito	967
10.3.5 Huumausaineen hankkiminen	969
10.3.6 Konkurenssikysymyksiä	971
10.4 Oman käytön rangaistavuus	973
10.5 Toimenpiteistä luopuminen	976
10.6 Törkeä huumausainerikos	978
10.6.1 Suuri määrä tai huumausaineen vaarallisuus luokittelu- perusteena	978
10.6.2 Muut kvalifointiperusteet	985
10.7 Lääkerikokset	987
10.8 Dopingrikokset	991
10.8.1 Dopingrikos	991
10.8.2 Törkeä dopingrikos	992
10.8.3 Lievä dopingrikos	995
10.9 Alkoholirikokset	995
10.9.1 Alkoholirikos	995
10.9.2 Törkeä alkoholirikos (RL 50 a:2)	998
10.9.3 Lievä alkoholirikos	999
10.9.4 Muut alkoholirikokset	999

11 Yleisvaaralliset rikokset ja aserikokset 1001

11.1 Yleisvaaralliset rikokset	1001
11.1.1 Historiallista taustaa	1001

11.1.2	Voimassa olevan RL 34 luvun yleisvaaralliset rikokset	1014
11.1.2.1	Rikoslain vaarantamisrikoksista	1014
11.1.2.2	Jatkoesityksestä	1015
11.1.2.3	Tuhotyörikokset	1016
11.1.2.4	Perätön vaarailmoitus (RL 34:10)	1033
11.1.2.5	Konkurrenssikysymyksiä	1034
11.2	Aserikokset	1035
11.2.1	Kriminalisoinnin lähtökohdat	1035
11.2.2	Ampuma-aserikosten tunnusmerkit	1037
11.2.2.1	Ampuma-ase ja lupajärjestelmä	1037
11.2.2.2	Ampuma-aserikos	1039
11.2.3	Tahallisuus	1044
11.2.4	Ampuma-aserikkomus	1045
11.2.5	Muut RL 41 luvun tunnusmerkit	1045

12 Rikosoikeudellinen vastuu työturvallisuudesta ja ympäristöstä

1049

12.1	Rikosoikeudellinen vastuu työturvallisuudesta	1049
12.1.1	Johdantoa	1049
12.1.2	Työturvallisuusmääräykset	1051
12.1.2.1	Yleistä	1051
12.1.2.2	Työturvallisuusrikos blankorangaistus-säännöksenä	1053
12.1.2.3	Työturvallisuusmääräykset oikeuskäytännössä	1056
12.1.3	Tekijäasema	1060
12.1.4	Vastuun kohdentuminen	1065
12.1.5	Työturvallisuusrikoksen tekotavat	1068
12.1.5.1	Yleistä	1068
12.1.5.2	RL 47:1.1:n 1 kohta	1069
12.1.5.3	RL 47:1.1:n 2 kohta	1070
12.1.5.4	Työturvallisuusrikoksen liityntä työn tekemiseen	1072
12.1.5.5	Huolehtimisvelvollisuuden rajaaminen ja vastuuvapaus	1074

12.1.5.6	Syyksiluettavuus.....	1079
12.1.5.7	Rikoslain 47 luvun 1 §:n 3 momentin rajoitussäännös.....	1079
12.1.6	Rikosten yhtyminen	1081
12.1.7	Seuraamukset ja syyteoikeus	1083
12.2	Ympäristö- ja luonnonvararikokset	1084
12.2.1	Ympäristöririkokset.....	1084
12.2.1.1	Ympäristöririkokset rikosoikeuden järjestelmässä.....	1084
12.2.1.2	Ympäristön turmeleminen.....	1086
12.2.1.3	Törkeä ympäristön turmeleminen.....	1101
12.2.1.4	Muut ympäristöririkokset.....	1105
12.2.2	Luonnonvararikokset.....	1109
12.2.2.1	Suojattavat oikeushyvät	1109
12.2.2.2	Metsästysrikos	1110
12.2.2.3	Törkeä metsästysrikos.....	1115
12.2.2.4	Kalastusrikos.....	1122
12.2.2.5	Metsärikos.....	1123
 Lähteet		1127
Asiahakemisto		1165
Oikeustapaushakemisto		1185